

УДК 330.1

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2025-1-1>**Заваденко О.М.**

аспірант

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5544-6495>**Zavadenko Oleksii**

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ЕВОЛЮЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ

EVOLUTION OF CREATIVE INDUSTRIES RESEARCH

Стаття досліджує еволюцію поняття креативних індустрій, аналізуючи його історичний розвиток, концептуальні підходи та сучасні тенденції. У роботі розглядаються ключові етапи формування цього поняття – від ідей культурних індустрій у XX столітті до сучасної інтеграції креативності з економікою, технологіями та сталим розвитком. Актуальність дослідження еволюції поняття креативних індустрій зумовлена їхнім значним впливом на сучасну економіку, культуру та суспільство. Розуміння історії та еволюції поняття креативних індустрій дозволяє інтегрувати креативний потенціал для розвитку економіки та віднайти механізми забезпечення сталого розвитку. Крім того, розуміння сутності креативних індустрій необхідне для вироблення ефективних економічних стратегій боротьби з глобальними політичними, військовими та кліматичними ризиками. Дослідження також є важливим для формування економічної політики, спрямованої на підтримку креативного сектору, який стає основою для сталого розвитку, інновацій та збереження культурної спадщини. Стаття є корисною для науковців, представників креативного сектору, які прагнуть глибше зрозуміти сутність креативних індустрій.

Ключові слова: креативні та культурні індустрії, креативний сектор економіки, креативна економіка, культура, креативність.

The article explores the evolution of the concept of creative industries, analyzing its historical development, conceptual approaches and current trends. This article examines the key stages of the concept formation – from the ideas of cultural industries in the 20th century to the modern integration of creativity with the economy, technology and sustainable development. The studying relevance of the evolution of the concept of creative industries is due to their significant impact on the modern economy, culture and society. Analysis of scientific sources shows that the study of creative industries is an important direction of the modern economy, covering a wide range of activities from museum, music, crafts and cinema to digital media, computer technologies and artificial intelligence, which requires the integration of knowledge from different disciplines. Understanding the history and evolution of the concept of creative industries allows us to integrate creative potential for economic development and find mechanisms for ensuring sustainable development. In addition, understanding the essence of creative industries is necessary for developing effective economic strategies to combat global political, military and climate risks. Based on scientific sources, it is proposed to distinguish categories of creative and cultural industries – their common and distinctive features. Despite significant potential, creative industries face challenges related to access to financing, digitalization, global competition and the need to integrate new technologies. This opens up prospects for further research, in particular in the direction of digital transformation of creative industries, development of creative ecosystems and assessment of the impact of culture on social cohesion. The study is also important for the formation of economic policy aimed at supporting the creative sector, which is becoming the basis for sustainable development, innovation and preservation of cultural heritage. The article is useful for scientists, representatives of the creative sector who seek to better understand the essence of creative industries.

Keywords: creative and cultural industries, creative sector of the economy, creative economy, culture, creativity.

Постановка проблеми. Ідея креативності як основи суспільного розвитку не є новою. Від ремісничих майстерень античності до сучасних цифрових платформ, креативні індустрії завжди відігравали ключову роль у формуванні економіки, культури та соціальних процесів. Якщо дивитись ретроспективно, то будь-який прогрес людства був би не можливий без креативності: починаючи з винайдення колеса, першої писемності та горна для випалу глини.

Креативні індустрії відіграють значну роль у розвитку економіки, сучасного суспільства та культури. Вони охоплюють широкий спектр діяльності: мистецтво, дизайн, музику, театр, кіно, видавничу справу, рекламу, цифрові медіа, ремесла, комп'ютерні технології тощо. Однак, дослідження цих індустрій зіштовхуються з рядом проблем, які ускладнюють їхнє повне розуміння, оцінювання та інтеграцію в суспільні й економічні процеси.

Однією з ключових проблем є нечіткість визначення терміну «креативні індустрії». Різні науковці, організації та країни вкладають у це поняття різний зміст.

Креативні індустрії включають в себе широкий спектр видів економічної діяльності, починаючи з архівної та музейної справи (спрямування на збереження культурної спадщини), творчої діяльності в сфері живопису, театру або кіно (безпосередньо творчої роботи) до розвитку комп'ютерних технологій та штучного інтелекту. Тому, кожен автор досліджує лише одну або кілька складових креативних індустрій, що призводить до роздробленості визначення суті креативних індустрій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. З 2000 року вийшло багато монографій та статей стосовно економіки креативних індустрій, переважно англійською мовою: Дж. Гокінс [7] досліджував креативність, як новий ресурс економіки; Ч. Лендрі [2] розробляв теорію креативного міста; Д. Хезмондалш досліджував економічну політику в контексті розвитку креативних індустрій, Р. Флоріда [4] розробляв концепцію ЗТ економічного розвитку (технологія, талант, толерантність) та інших.

В Україні досліджують цю тему низка фахівців. Вахович І.М. розглядає креативні індустрії в контексті транскордонного співробітництва. Давимук С.А. та Федулова Л.І. розглядають креативні індустрії з точки зору розвитку регіонів України. Проскуріна М.О досліджує креативні індустрії в розрізі видів економічної діяльності..

Мета статті полягає в дослідженні еволюції розвитку креативних індустрій та формулювання чіткого визначення поняття креативних індустрій на основі дослідження існуючого категоріального апарату.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Хоча термін «креативні індустрії» з'явився лише у ХХ ст., ідеї, які лежать в його основі розглядалися мислителями ще з античних часів. Філософи та економісти різних епох приділяли увагу творчості, ремеслам та мистецтву як складовим суспільного та економічного розвитку. Таким чином, закладались теоретичні засади для сучасного розуміння креативних індустрій.

Ще Арістотель зазначав в своїй роботі «Нікомахова етика» (Книга 6), що мистецтво є розумовою діяльністю, яка базується на правильному міркуванні. Тобто, античний філософ акцентував увагу на тому, що мистецтво – це перш за все процес інтелектуальної діяльності. Арістотель розглядає ремесла та мистецтво як діяльність, яка приносить суспільну користь [1].

Один із засновників економічної науки, А. Сміт у своїй праці «Дослідження про природу та причини добробуту націй» розглядав роль праці в створенні цінності товару, включаючи працю ремісників та митців. Крім того, автор зазначає, що розвиток мистецтва залежить від рівня суспільного добробуту. Важливу роль в розвитку мистецтва має підтримка з боку донаторів, церкви або держави [3].

В ХХ столітті про важливість підтримки культури зазначав Дж.М. Кейнс. Він вважав, що держава має підтримувати культуру та мистецтво, як важливі складові національної спадщини. Він був одним з перших, хто любив ідею створення національної політики в сфері культури [8].

Як зазначає П. Л. Сакко формування поняття «культурних та креативних індустрій» пов'язано з індустріальною революцією. Згідно Сакко культура перетворюється на інструмент соціальної інновації та сталого розвитку. Він виділяє три стадії розвитку культури: Культура 1.0 – елітарна сфера, яка фінансується меценатами або державою. Культура 2.0 – це зародження культурних індустрій через комерціалізацією культури. Культура 3.0 – це сучасна стадія розвитку культурних індустрій, де існує багато творців, а культура має вплив на інші сектори економіки: туризм, освіту, будівництво тощо. Сакко стверджує, що культурні індустрії сприяють не лише економічному зростанню, але й вирішенню глобальних викликів [6].

Сама ж наукова категорія «креативні індустрії» виникає в ХХ ст.

М. Горькаймер і Т. Адорно в роботі «Діалектика просвітництва: Філософські фрагменти» переконують в тому, що масове виробництво культурних благ робить неможливим мистецький прояв людської творчості. Вони вперше використовують термін «культурні індустрії» в негативному контексті. Згідно їх концепції, культурні індустрії стандартизують та комерціалізують

Таблиця 1

Періодизація дослідження креативних індустрій

Етапи	Концепції	Представники
1940-ві	Введення в науковий обіг поняття «індустрії культури». Критика стандартизації та комерціалізації культурних продуктів через маніпуляцію суспільством завдяки масовій культурі	Франкфуртська школа: Т. Адорно і М. Горкгаймер
1960-ті	Заклав основи дослідження штучного інтелекту в своїй роботі «Наука про штучне»	Г. Саймон
1970-ті	В своїй книзі «Постіндустріальне суспільство» вперше описав залежність економіки від знань та інформації. Креативність та інновації починають розглядатись як основні ресурси економічного розвитку.	Д. Белл
1980-ті	Досліджував вплив музики на економіку. Доводив, що інновації в культурі приводять до економічних змін в країні	Ж. Атталі
1990-ті	Д. Тросбі провадив дослідження вимірювання культурних благ з економічної точки зору. Вводить поняття «культурний капітал». Розглядає економіку креативності та роль культури в економічному розвитку. Ч. Лендрі розробив концепцію креативного міста.	Д. Тросбі Ч. Лендрі
2000-ні	Р. Кейвс розробив концепцію «економіки творчості», яка описує функціонування культурних індустрій. Ці ідеї економіст почав розвивати в 70-ті роки, що вже на початку 2000-х оформилось у фундаментальну роботу «Креативні індустрії: контракти між мистецтвом і торгівлею». Дж. Гокінс визначав креативність, як основний ресурс у створенні продуктів та послуг.	Д. Тросбі Р. Кейвс Ч. Лендрі Дж. Гокінс
2010-ті	Розвиток цифрових платформ та креативної економіки, дослідження їх впливу на розвиток міст. Д. Хезмондалш аналізує зміни в культурних індустріях з 1980-х років, приділяє особливу увагу питанням авторського права та культурної політики. Е. Пратт розробляє економічні моделі, які пояснюють взаємодію культурних індустрій з економікою міст. Він досліджує вплив цифрових технологій на економічну продуктивність.	Г. Дженкінс Р. Флоріда Д. Хезмондалш Е. Пратт
2020-ті	Вивчення ролі культурних індустрій у досягненні сталого розвитку, збереженні культурної спадщини та підтримці екологічних ініціатив на базі міжнародних організацій. Г. Коллінз досліджує творче управління проектами. Дослідження Д. Аджемоглу спрямовані на аналіз впливу штучного інтелекту на ринок праці. Він критично ставиться до розвитку штучного інтелекту та акцентує увагу на необхідності його регулювання. Е. Бріньолфссон акцентує увагу на використанні штучного інтелекту для створення нових робочих місць, а не лише на автоматизацію економічних процесів.	Д. Аджемоглу Е. Бріньолфссон Г. Коллінз

Джерело: зроблено автором

культуру, перетворюючи її з елітарного на масовий продукт. Вони вважають, що культурні індустрії завдяки масовому виробництву формують пасивних споживачів [5].

Ч. Лендрі, автор концепції креативного міста наголошує на тому, що креативні індустрії – це спосіб інтеграції культури, креативності та інновацій в економічний розвиток міст. За Лендрі, креативність стає рушієм економіки [2].

Р. Флоріда робить акцент на людях, які створюють економічну вартість товарів та послуг шляхом застосування креативності [4].

Дж. Гокінс зацентрував увагу на економічній цінності креативних індустрій. Він виокремлює креативність, як основний ресурс у створенні продуктів та послуг. Він приділяє значну увагу важливості захисту авторських прав та інтелектуальної власності [7].

В праці «Креативна економіка: як люди заробляють гроші на ідеях» Дж. Гокінс розробив концепцію в 2001 році для опису економічних систем, де вартість базується на нових уявних якостях, а не на традиційних ресурсах, таких як земля, праця та капітал [7]. Порівняно

з творчими галузями, які обмежені окремими секторами економіки, цей термін використовується для опису креативності в усій економіці. Дж. Гокінс акцентував увагу на економічній цінності креативних індустрій. Він виокремлює креативність, як основний ресурс у створенні продуктів та послуг. Він приділяє значну увагу важливості захисту авторських прав та інтелектуальної власності [7].

Висновки з проведеного дослідження. Креативні індустрії є ключовим елементом сучасної економіки, інтегруючи культуру, інновації та творчість у соціально-економічний розвиток. Їхнє вивчення з самого початку потребувало міждисциплінарного підходу, що враховував як економічні, так і культурологічні аспекти. Попри значний потенціал, креативні індустрії зіштовхуються з викликами, пов'язаними з доступом до фінансування, цифровізацією, глобальною конкуренцією та необхідністю інтеграції нових технологій. Це відкриває перспективи для подальших досліджень, зокрема у напрямку цифрової трансформації креативних індустрій, розвитку творчих екосистем і оцінки впливу культури на соціальну згуртованість. Дослідження креативних індустрій є важливим напрямом сучасної економіки, що вимагає інтеграції знань із різних дисциплін.

На основі аналізу джерельної бази, пропонується виділити дві категорії: «культурні індустрії» та «креативні індустрії».

Культурні індустрії – це види економічної діяльності, які впливають на збереження культурних традицій, зберігають національну ідентичність в умовах глобалізації, вони часто потребують державної підтримки та дотацій. Культурні індустрії пов'язані з виробництвом і розповсюдженням продуктів, що мають культурну, історичну або мистецьку цінність. Вони зосереджуються на збереженні традицій, ідентичності та культурної спадщини.

Креативні індустрії – це види економічної діяльності, які завдяки використанню інтелектуальної праці створюють інноваційні продукти і послуги, часто потребуючи інвестицій для подальшого розвитку та збільшення прибутку. Креативні індустрії спрямовані на задоволення сучасних потреб ринку, з акцентом на інноваційність і комерціалізацію. Важливою складовою успішного розвитку креативних індустрій є захист прав інтелектуальної власності.

Культурні та креативні індустрії мають спільні характеристики, такі як акцент на творчості та економічному потенціалі. Проте культурні індустрії більше орієнтовані на збереження традицій, тоді як креативні спрямовані на створення нових товарів і послуг за допомогою технологій.

Розуміння впливу культури на економічний розвиток і соціальний добробут дозволяє формувати політику, спрямовану на підтримку творчості та інновацій, а також розробляти стратегії, які забезпечують сталий розвиток.

Список використаних джерел:

1. Арістотель. Нікомахова етика / пер. з давньогрецької В. Ставнюк. Київ : Аквілон-Плюс, 2002. 480 с.
2. Лендрі Ч. Креативне містотворення: його сила і можливості / пер. з англ. А. Діамант. Харків : Фоліо, 2020. 252 с.
3. Сміт А. Дослідження про природу та причини добробуту націй / пер. з англ. О. Васильєва та ін. Київ : Port-Royal, 2001. 593 с.
4. Флорида Р. Homo creativus. Як новий клас завойовує світ / пер. з англ. М. Яковлев. Київ : Наш формат, 2018. 432 с.
5. Brandt Dainow. Frankfurt meets Hollywood: Adorno and Horkheimer's "The Culture Industry" URL: https://www.researchgate.net/profile/Brandt-Dainow/publication/267209257_Frankfurt_meets_Hollywood_Adorno_and_Horkheimer's_The_Culture_Industry/links/5447952e0cf2f14fb8120530/Frankfurt-meets-Hollywood-Adorno-and-Horkheimers-The-Culture-Industry.pdf (дата звернення: 27.01.2025).
6. Culture 3.0: A new perspective for the EU 2014–2020 structural funds programming by Pier Luigi Sacco. *European Expert Network on Culture (EENC)*. URL: <https://www.interarts.net/descargas/interarts2577.pdf> (дата звернення: 27.01.2025).
7. Howkins John. The Creative Economy: How People Make Money from Ideas. Penguin Books, 2013. 281 p.
8. Keynes John Maynard. The General Theory of Employment, Interest and Money. Wordsworth Editions, 2017. 576 p.

References:

1. Aristotel (2002) Nikomakhova etyka [Nicomachean Ethics by Aristotle]. Kyiv: Akvilon-Plus, 480 p. (in Ukrainian)
2. Landry Charles (2020) Kreatyvne mistotvorennia: yoho syla i mozhlyvosti [The Creative City: A Toolkit for Urban Innovators]. Kharkiv: Folio, 252 p. (in Ukrainian)
3. Smit A. (2001) Doslidzhennia pro pryrodu ta prychyny dobrobutu natsii [The wealth of nations]. Kyiv: Port-Royal, 593 p. (in Ukrainian)

4. Florida Richard. (2018) *Homo creativus. Yak novyi klas zavoiovuie svit.* [The rise of the Creative class]. Kyiv: Nash format, 432 p. (in Ukrainian)
5. Brandt Dainow. Frankfurt meets Hollywood: Adorno and Horkheimer's "The Culture Industry". Available at: https://www.researchgate.net/profile/Brandt-Dainow/publication/267209257_Frankfurt_meets_Hollywood_Adorno_and_Horkheimer's_The_Culture_Industry/links/5447952e0cf2f14fb8120530/Frankfurt-meets-Hollywood-Adorno-and-Horkheimers-The-Culture-Industry.pdf (accessed January 27, 2025).
6. Culture 3.0: A new perspective for the EU 2014–2020 structural funds programming by Pier Luigi Sacco. *European Expert Network on Culture (EENC)*. Available at: <https://www.interarts.net/descargas/interarts2577.pdf> (accessed January 27, 2025).
7. Howkins John (2013) *The Creative Economy: How People Make Money from Ideas*. Penguin Books, 281 p.
8. Keynes John Maynard (2017) *The General Theory of Employment, Interest and Money*. Wordsworth Editions, 576 p.